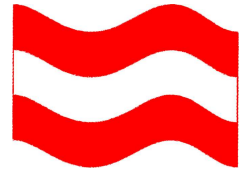

SREČNO, SOSEDO

MAREC 2009

*Društvo slovensko-avstrijskega prijateljstva
Verein Slowenisch – Österreichische Freundschaft
Ljubljana*

DRAGI ČLANI, SPOŠTOVANI PRIJATELJI DRUŠTVA SLOVENSKO AVSTRIJSKEGA PRIJATELJSTVA

V našem društvu je navada, da vsaj enkrat v letu pripravimo informacijsko glasilo »Srečno, sosed« v katerem se ozremo na naše delo leto nazaj in se pogovorimo o možnih dejavnosti v letu, ki je pred nami. Na prvi pogled se zdi, da je letni program društva nekaj ustaljenega in utečenega, pa temu le ni tako. Kljub bogatim izkušnjam članov, ki sodelujejo pri pripravi in izvedbi programa društva, se zunanje okoliščine in možnosti tako spreminjajo, da zahtevajo vedno večji napor in prizadevanje za dobro izvedbo. To velja najprej za našo osrednjo letno prireditev »Koroški kulturni dnevi«, pa tudi za ostale strokovne in družabne dogodke, ki jih pripravimo v društvu. Največja skrb in teža za delovanje društva leži na upravnem odboru, še posebej na naši podpredsednici Majdi. Da moramo program delovanja društva uskladiti z našimi možnostmi, se je pokazalo po lanskih Koroških kulturnih dnevih, ki smo jih sicer uspešno izvedli a s preveliko obremenitvijo posameznikov. Poročilo o izvedbi programa je posebej pripravila podpredsednica in za glasbene prireditve prof. Sodja. Delo članov društva je v veliki meri prostovoljno in le izjemoma se jim za opravljeno delo delno povrnejo dejanski materialni stroški. Brez podpore Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Ljubljanske Energetike, Veleposlaništva in Kulturnega foruma Republike Avstrije, Kluba koroških Slovencev, Galerije Družina, Grand hotela Union, Svetovnega slovenskega kongresa, UniCredit Bank in Glasbene šole Kranj ne bi mogli izvesti našega programa. Hvaležni smo jim za razumevanje, sodelovanje, finančno in drugo pomoč.

Tako kot v preteklih letih, bo tudi v tem letu, osrednja prireditev našega društva Koroški kulturni dnevi – KKD, v sodelovanju z obema kulturnima organizacijama KKZ in SPZ. S KKD želimo najprej opozoriti slovensko javnost na bogato kulturno in družbeno življenje med našimi rojaki v Avstriji, še posebej na Koroškem. Letos smo se odločili, da stopimo korak dalje v koroški kulturni prostor in tako, da v otvoritvenem programu in zaključnem koncertu sodelujejo poleg koroških Slovencev tudi pripadniki

večinskega naroda na Koroškem. Prazniki v aprilu, ko bodo KKD, so letos razporejeni tako, da so med posameznimi dogodki tudi prosti dnevi, kar je ugodno tako za organizatorje kot tudi za nastopajoče. Seveda pričakujemo, da nam bodo naši prijatelji tudi letos pomagali in nas podprli. Letošnja prireditev se v celoti dogaja v Ljubljani in veseli bi bili, če bi se Mestna občina Ljubljana vrnila med naše prijatelje.

V upravnem odboru DSAP že od preteklega poletja iščemo, kako razporediti naloge tako, da bo obremenitev posameznega člana odbora bolj enakomerna, pa tudi da bi člani društva aktivneje sodelovali v predlogih in izvedbi letnega programa društva. O tem in drugih nalogah se bomo pogovorili na zboru članov v torek 17. marca 2009. Poleg strokovnih in družabnih prireditev društva v tem letu, se moramo pogovoriti tudi o sodelovanju s sorodnimi društvi v Sloveniji, pa tudi o skupni prireditvah z društvi avstrijsko – slovenskega prijateljstva. Možnosti za različne aktivnosti je veliko, zato vabljeni k sodelovanju.

dr. Peter Vencelj, predsednik DSAP

**VSE ČLANE DRUŠTVA SLOVENSKO-AVSTRIJSKEGA
PRIJATELJSTVA KOT TUDI
VSE PARTNERJE IN SIMPATIZERJE**

VABIMO

**NA REDNI OBČNI ZBOR DRUŠTVA
DSAP DNE 17. MARCA 2009 OB 18. URI**

V DVORANI SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA,
CANKARJEVA 1/IV V LJUBLJANI.

DNEVNI RED:

1. OTVORITEV IN IZVOLITEV ORGANOV OBČNEGA ZBORA
2. POZDRAVI UDELEŽENCEM OBČNEGA ZBORA
3. POROČILO O DELU DRUŠTVA V LETU 2008 IN ZAKLJUČNI RAČUN
4. POROČILO NADZORNEGA ODBORA
5. RAZPRAVA O POROČILIH IN NJIHOV SPREJEM
6. RAZREŠNICA NEKATERIH ČLANOV UPRAVNEGA ODBORA IN IZVOLITEV NOVIH ČLANOV
7. PROGRAM DELA; FINANČNI NAČRT; ČLANARINA
8. RAZNO

VEČER BOMO ZAKLJUČILI S PRIJATELJSKIMI POMENKI
OB KOZARČKIH

**VLJUDNO VABLJENI VSI, KI VAM JE DRUŽENJE
V SLOVENSKO-AVSTRIJSKEM PROSTORU V VESELJE!**

POROČILO O DELU DSAP V LETU 2008

Ali smo bili dovolj dejavni v letu 2008?

Bili smo v letu medkulturnega dialoga, ki naj bi bil osnovno vodilo vsem dejavnostim ne le v Sloveniji in Avstriji temveč vsemu evropskemu prostoru. Tako so tudi naši programi bili zastavljeni z željo ali bolje kar imperativom: »S kulturo do dobrih in čim boljših odnosov...«. Kljub skrbno izdelanemu programu pa vseeno nismo uspeli realizirati vsega. Kje iskati vzroke je težko reči, zlasti ko sledim izvedenim programom drugih društev prijateljstva, ki mesečno pripravljajo srečanja, izlete in druženja. Na izlete se tam prijavi zmeraj kar cela množica in to pomeni vedno 50 do 60 članov. Pri nas temu ni tako, kljub temu, da so vsi načrtovani izleti pripravljani skrbno do vseh potankosti. Ob tem naj spomnim samo na izlet po »Omanovih umetniških postajah«, ki je bil povezan z »neponovljivim monologom Alfa in Omega« interpretira par excelence gospoda Janka Krištofa. Zaradi premajhne udeležbe smo bili prisiljeni dogodek odpovedati. Tako je nehote izginila velika zagnanost za nadaljnje načrtovane izlete.

Moja velika želja je, da to popravimo in da vsa kulturna srečanja in dogodke, s katerimi vzpostavljamo ali vzdržujemo prijateljske odnose (tudi med obema državama), odslej obiskujemo VSI z veseljem in ponosom.

Omeniti moram odlično pripravljene spoznavni izlet po Grosupeljski dolini, ki sta ga z veliko znanja pripravila naša člana prof. Marija in prof. Drago Samec – udeležilo se jih je le 21 udeležencev. Le posamezni člani smo se udeleževali prireditev na Koroškem, kot npr. koncerta »Koroška poje«, pohoda na Arihovo peč, znanstvenih simpozijev, seje znanstvenega in programskega sveta pri Slovenskem narodopisnem inštitutu Urban Jarnik.

Ob koncu – vsaj troje neizvedenih poti bi želeli še obiskati, kar nam je ostalo v načrtu od lanskega leta. To je 1. - Še enkrat bomo organizirali »pot po Omanovih umetniških postajah«, pot ki se je v letu 2008 še obogatila z vitraži v cerkvi Šteben 2. - Ogled umetnostnih spomenikov Prekmurja vključno z vsemi gastronomskimi užitki, kar bi lahko izvedli že v maju letos. 3. - V septembru smo dolžni obiskati Združenje gorskih kmetij »Coppla Kaša« v dolini Bele in na Jezerskem.

V jeseni je bilo skupaj z Avstrijskim znanstvenim inštitutom pripravljeno tretje posvetovanje o ohranjanju arhitekturne dediščine na Slovenskem in Koroškem. Poudariti kaže, da so bila vsa tovrstna posvetovanja pripravljena na pobudo gospe kulturne svetnice mag. Natasche Griljeve. Vrsta Koroških akademskih strokovnjakov je predstavila svoje vedenje na temo ohranjanja dediščine in s tem povezano identiteto slovenskega človeka v njegovem bivalnem okolju. Uspelo nam je pripraviti zbornik vseh treh posvetovanj ki ga bodo prejeli tudi člani DSAP. Seveda veliko zahvalo za financiranje, da je zbornik pravkar v tisku, smo ponovno dolžni prof. Janezu Stergarju in Avstrijskem znanstvenem inštitutu v Ljubljani, ki mu je mnogo na tem, da

povezujemo znanstvene dosežke Avstrijskega in slovenskega prostora.

Prav tako ne gre spregledati mojega prispevka na 11. Sušnikovih dnevih, na simpoziju o velikem rodoljubu, znanstveniku in velikem človeku, nekdanjem ravnatelju ravenske gimnazije dr. Francu Sušniku na Ravnah na Koroškem, kjer sem bila predstavljena kot dolgoletna podpredsednica DSAP in glavna organizatorica Koroških kulturnih dnevo v Ljubljani.

In nato so tu Koroški kulturni dnevi. Sama imam občutek, da je bilo vanje vloženi ogromno naporov, vse v želji za čim večjo promocijo kulturnega bogastva koroških Slovencev. Ko smo sestavljali program za KKD me je vodila poglavitna misel, da so vse prireditve vsebinsko vezane na letošnje leto evropskega medkulturnega dialoga.

Tak prostor medkulturnega dialoga se mi je zdel kot vzorčen prav teden slikarjev v Svečah. Odlična razstava izbora del je bila po izjavah obiskovalcev ena najboljših razstav v prostorih Galerije Družina. Tudi domačini iz Sveč na Koroškem so se z velikim zanosom pripravili na otvoritev slikarske razstave njihovih že 27 krat ponovljenih ustvarjalnih »Sveških slikarskih tednov«. Velik doprinos je pri izvedbi razstave imela predsednica Društva Kočna gospa Tatjana Feinig, ki je s svojim velikim poznavanjem sodelujočih slikarjev pomagala pri njihovem fotografskem dokumentarnem snemanju vseh del in ne nazadnje pri organizaciji večera med njihovimi člani pevci in drugimi kulturniki.

Drugo posvetovanje v prostoru Svetovnega slovenskega kongresa dne 8. 4., ki je bilo v okviru KKD, je bilo v celoti finančno podprto iz programa Kulturnega foruma pri Avstrijskem Veleposlanstvu. Res skrbno pripravljena okrogla miza oz. posvet uveljavljenih strokovnjakov, ki so vsak s svojega gledišča doprinesli pojasnjevanju zmeraj bolj nujnemu prepletu oblikovanja in ohranjanja kulturne dediščine. Le z izsledki bogastva v kulturni dediščini lahko stopamo vzporedno s številčnejšimi narodi.

Za sredo namenjeni filmski večer je vsled nedorečenih finančnih težav odpadel. Dopolnil pa je ta večer glasbeni program Koroške slovenske glasbene šole iz Celovca v sodelovanju z Glasbeno šolo v Kranju v dvorani Glasbene šole v Kranju - organizator glasbenih dejavnosti je bil prof. Lovro Sodja.

Predstavitveno popoldne treh srednjih dvojezičnih šol na Koroškem je bilo v četrtek, obogateno s kulturnim programom učencev. Predstavile so se Zvezna gimnazija in Zvezna realna gimnazija za Slovence v Celovcu, Višja šola za gospodarske poklice v Št. Petru pri Šentjakobu, Dvojezična trgovska akademija iz Celovca in Glasbena šola na Koroškem, Celovec. Vsekakor je bilo pričakovano večje zanimanje, saj je bilo težišče posvetu nadaljnje povezovanje srednjih šol Gorenjske s šolami na Koroškem. Vedno več naših dijakov se namreč vključuje v šolanje na dvojezičnih srednjih šolah na Koroškem, kar predstavlja nedvomno bogatitev tako na jezikovnem kot strokovnem nivoju. Organizator večera je bil predsednik DSAP prof. dr. Peter Vencelj

Odlično obiskan je bil literarni večer v organizaciji Majde Fister, ki ga je obogatila predsednica Društva slovenskih pesnikov in pisateljev v Avstriji mag. Anita Hudl pesnik – kulturni delavec prof. Stanko Wakounig, urednik Mohorjeve založbe iz Celovca dipl. ing Franc Kattnig, glasbena spremljava kitarista Mira Wakouniga in literarni in kulturni kritik Karl Bertrand Steiner, navdušen pripadnik slovenske kulture na Koroškem. Nedvomno koristni obojestransko so njegovi namigi literarnega povezovanja Celovca z Ljubljano, kjer se želi sam s svojim ustvarjalnim delom približati Sloveniji.

Tudi za najmlajše je bilo poskrbljeno z lutkovno predstavo otroške lutkovne skupine Navihanci iz Celovca z igrico »Srečni princ« z odlično, morda le preslabo obiskano predstavo.

*Občni zbor KKD 27. 3. 2008
v dvorani Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani.*

*Oblikovalci literarnega večera: prof. Stanko Wakounig,
mag Anita Hudl, pisatelj in kulturni urednik Karl Bertrand Steiner,
prevajalka mag. Barbara Budin, dipl. ing Franc Kattnig.*

Nenazadnje je na pobudo prof. Lovra Sodje »Večer Koroških pesmi« v veliki Unionski dvorani povsem napolnil dvorano – morda je upravičena kritična pripomba, da mora zbor, ki poje na tako zasnovanem večeru dati večji poudarek res pristni »koroški ljudski pesmi«, zaradi katere publika obišče napovedani koncert. Veliko zahvalo, da je bil koncert tako množično obiskan, ima tudi prof. Janez Stergar, ki je vabil in vabil vesoljno Ljubljano na to lepo doživetje.

Vsi, ki so bili vključeni v izvedbo KKD, so bili z organizacijo zadovoljni in so pripravljani v kulturnih večerih še nadalje prispevati promociji Koroške kulture. Vsekakor pa bo potrebno v prihodnje v programu KKD dati večji poudarek ne le samo Slovenskim organizacijam in Društvom temveč kdaj tudi kakšni nemško govoreči kulturni skupini, ki živi s slovenskimi ustvarjalci skupno kulturno življenje. Tudi teh dvojezičnih skupin je na Koroškem kar nekaj. Na to dejstvo kaže biti pri sestavljanju programa prihodnjih KKD tudi pozoren.

prof. Majda Fister, podpreds. DSAP

*Člani društva, ki so praznovali okrogle življenjske obletnice...
Lovro Sodja, Jožef Jeraj, Aleš Mižigoj, Janez Stergar.*

SPOMLADANSKI IZLET V GROSUPLJE IN OKOLICO

V soboto, 31. maja 2008, smo se v krajih okoli Grosupljega mudili člani Društev slovensko-avstrijskega in slovensko-koroškega prijateljstva na svojem rednem spomladanskem izletu.

Prvi postanek smo imeli v Šmarju – Sapu ob znameniti cerkvi Marijinega rojstva. Lepo obnovljena triladijska bazilika v tlorisu kaže podobo križa. Znamenite slike Valentina Metzingerja hranijo v Narodni galeriji, tu je le nekaj kopij. Da bi se videla baročna fasada, so podrli del protiturškega obzidja. O pomenu taborov nam je pred cerkvijo spregovoril dr. Peter Fister in nam sploh predstavil njihovo namembnost in posebnost v našem okolju. Šmarsko taborsko obzidje je bilo med najpomembnejšimi v mreži utrd, ki so v 15. in 16. stoletju zagotavljale preživetje tega dela slovenskega prostora in morda so celo predstavljale pomembno obrambo evropskega prostora pred prodirajočimi turškimi osvajalci. Poznavalec dr.

Fister je omenil, da bodo k nam prišli člani vojaške komisije Evropske zveze, da bodo spoznali obrambni pomen naših taborov.

Skozi Podgorico smo se povzpeli na Magdalensko goro in se ob vodenju Lee Janežič iz Turističnega društva Magdalenska gora seznanjali z znamenitim halštatskim gradiščem in cerkvijo sv. Magdalene.

Skozi Zgornjo Slivnico in Perovo smo se mimo Hotela Kongo, ki kviri podoba Grosupljega s plastičnimi palmami, s svojo dejavnostjo pa ljudi, spustili v Grosuplje. Najprej smo se ustavili v novi Mestni knjižnici Grosuplje. Dan preje smo v Delu prebrali, da so uvrstili našo knjižnico v vrh evropskih arhitekturnih dosežkov. Obiskovalci so bili navdušeni nad kombinacijo nove in stare stavbe, predvsem pa nad lepimi cvetličnimi aranžmaji po vseh prostorih. V dvorani v stari Koščakovi hiši smo posedli in poslušali o zgodovini teh krajev, o možnih razlagah imena Grosuplje, v domoznanski sobi pa smo se seznanili z bogatim domoznanskim gradivom, ki ga hrani knjižnica. Presenečeni smo bili, koliko knjig z domoznansko tematiko je v občini izšlo v zadnjih letih.

V cerkvi sv. Mihaela nas je pozdravil župnik Janez Šket, ki je vedno pripravljen razložiti lepoto in simboliko mozaika patra Marka Rupnika. Prijazno nam je odprl tudi staro cerkev. S cerkvenega hriba smo si privoščili lep razgled na del Grosupljega, Praproče in na razvaline gradu Boštanj.

Kljub lepotam in zanimivostim tudi telo zahteva svoje. Ustavili smo se v Gostilni in pivovarni Anton, kjer so nam postregli s dobrim hišnim pivom, ki smo si ga sami točili iz velikih vrčev, in z izbrano hrano. Zadovoljni in okrepljeni smo se zapeljali do Čušperka, da smo si samo iz avtobusa z višine ogledali Radensko polje in Kopanj. Natančnejši ogled smo prihranili za kdaj drugič.

Sentjurski župnik, gospod Hostnik, ni mogel z nami na tabor, nam je pa izročil ključ. Najprej smo se ustavili ob Antonu v Puščavi, potem pa smo se povzpeli na griček k taboru. Vrata je z mogočnim ključem odprla organizatorica izleta prof. Majda Fister. Za obzidjem tabora smo bili zopet deležni izvrstnega predavanja dr. Petra Fistra, ki je na temo protiturških taborov doktoriral in so še vedno predmet njegovega zanimanja, zadnje čase tudi vpetosti v projekte pod pokroviteljstvom Evropske unije. Cerkev s svojo preprosto skladnostjo in akustičnostjo zdaj služi kot posebna koncertna dvorana za komorne zasedbe in pevske zборе. V obnovljenem stolpu pa je pregledna razstava zgodovine turških vpadov in fotografska razstava poteka obnove močno porušenega in sedaj zgledno obnovljenega tabora.

Ogledali smo si še posebnosti podzemnega kraškega sveta. Županova jama je naporna, okoli 610 m je pohodnih poti in kar 479 stopnic vodi v 7

dvoran, zato je vsi niso mogli pogledati, tisti, ki pa so se spustili z vodičem v podzemlje, so bili navdušeni nad njeno lepoto.

Na začetku poti po Grosupljem smo poskusili piškote s 'Trubarjevo' abecedo, ki jih peče Pekarna Pečjak iz Škofljice. In ker smo v Trubarjevem letu, je bil logičen zaključek našega izleta v Škocjanu pri Turjaku, kraju, kjer je bil Trubar krščen. Mnogi so prvič slišali za ta kraj, le redki so se že peljali tod mimo, zato smo si z zanimanjem ogledali spominski park, etnološko razstavo v šoli, še pred uradno otvoritvijo pa smo videli tudi razstavo Bineta Roglja, v katero nas je uvedel domačin g. Jožef Marolt. O cerkvi in 'Trubarjevi' kapeli v njej nam je prijazno in jedrnatost nekaj besed povedal domači župnik dr. Edo Škulj, čeprav se mu je že mudilo k zaključku šmarnic.

Člani obeh društev so v veliki večini visoko izobraženi ljudje različnih znanstvenih smeri in poklicev, zato je tudi 12-urni izlet in vodenje take skupine zahtevnejše. Ob izdatni pomoči dr. Petra Fistra smo spoznali obiskane kraje še v drugačni, bolj strokovni luči.

Marija Samec

PROTITURŠKI TABOR NAD CEROVIM

Peter Fister

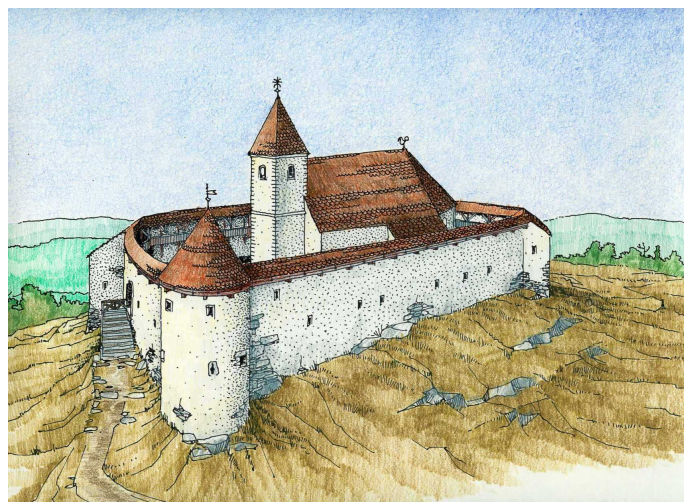
Izmed stavb, ki so bile doslej na Slovenskem med najbolj značilnimi za naš prostor in ki so morda največ pomenile tudi za zgodovino, so bili v 15. in 16. stoletju grajeni protiturški tabori, kmečke utrdbe, nastale v času skrajne stiske, ko so turški plenilci ropali, morili, in požigali v tistem delu Evrope, ki so ga hoteli načrtno uničiti, da bi pripravili osvajalne pohode na Dunaj in v Benetke. Tako je do konca 15. stoletja nastala sistematično razporejena mreža 350 do 400 "taborov", ki so bili vseh mogočih oblik: od preprosto utrjenih podzemeljskih jam, preko enostavnih ali zapletenih obzidij s stolpi in dvižnimi mostovi, ki so kot resnične trdnjave hkrati branile cerkve, del prebivalstva in njihovega premoženja, do pravih "vojaških" utrdb, ki so preko celih dolin z zapornimi obzidji preprečevale prehod Turkov. Sistem je bil v resnici edina resnično delujoča oblika obrambe pred vse pogostejšimi roparskimi vdori turških oddelkov in je skupaj s kresovi na najbolj izpostavljenih in vidnih točkah obvladoval celotno pokrajino od Pomurja do Furlanije in od Hrvaške in Istre daleč na sever do južne Koroške in do roba Tirolske. Območje taborskih utrdb je značilno razporejeno znotraj 5 večjih predelov najgostejše poselitve ob koncu srednjega veka: osrednjeslovensko območje, Dolenjska z Belo Krajino in Kozjanskim, Primorska z Vipavsko dolino, današnja Štajerska po Savinjski dolini in

današnja južna avstrijska Koroška. Obrambna arhitektura protiturških taborov se je razen redkih izjem neposredno zgledovala po območnih značilnostih, ki pa se razen v podrobnostih niso močno razlikovale med seboj in jo tako (razen za del Primorske) lahko povežemo v celoto, ki ima značilnosti utrdbene arhitekture koncem srednjega veka na slovenskem. Zaradi strahu pred kmečkimi upori so tabore skušali odstranjevati že v 16. stol. a so preživeli kot središča kmečkega življenja. Po prenehanju turške nevarnosti pa so začeli izginjati zaradi nevzdrževanja. Največkrat so se ohranili kot deli utrdb, spremenjeni v vaške kašče ali bivališča. Odlično so ohranjeni na slovenskem delu južne Koroške.

Edini tak primer skoraj v celoti obnovljenega taborskega kompleksa v Sloveniji pa je Tabor nad Cerovim. Taborski kompleks je bil razen lesenega vrhnjega obrambnega hodnika in lesenih kašč odlično ohranjen, tako da je bila mogoča obnova zidanih delov tabora skoraj brez rekonstrukcij. Rekonstruiran je bil lesen nadobzidni obrambni hodnik kot osnovna značilnost vseh slovenskih protiturških taborov. Skupaj z ohranjenim odprt in nepogozdenim območjem okrog utrdbe in z odlično obnovljeno zunanostjo (rekonstruiran je bil celo srednjeveški način ometov) ponuja cerovski protiturški tabor podobo, kakršna je bila prvotna.

Tabor nad Cerovim je nastal ob nekoč pomembni prometni povezavi in hkrati kot člen v verigi signalnih točk v notranjosti dežele (med turjaško dolino in cesto proti Novemu mestu). Nastajal je v največji meri kot rezultat dela okoličanov in le z vzporedno odobritvijo oblasti. Kljub temu pa cerovski tabor kot eden najbolje ohranjenih v Sloveniji izkazuje visoko kvaliteto v oblikovanju utrbenih sestavin od dvovišinskega obzidja, ustrezno izoblikovanih vogalnih izpostavljenih stolpov do dviznega mostu pri vhodu. Za tedanji čas so bile uporabljene sodobne oblike utrdb: okrogli obrambni stolp z linami, v katerih bi lahko uporabili tudi manjše topove, polodprta (polovična) obrambna stolpa kot zaščita vhoda in delov obzidja, ter mali dvizni most kot dodatna zapora vhodnim vratom. Vhodni portal in strelnice so bile izklesane iz kamna povsem enako kot na tedanjih grajskih ali meščanskih obzidjih v bližnji okolici – pri graditvi so torej morali tudi tu sodelovati isti mojstri kot pri pomembnejših utrdbah. Veliki okrogli stolp s predprostorom je bil takoj namenjen kaščnim shrambam in verjetno tudi bivališču vaških stražarjev, male lesene kašče pa so bile razpostavljene predvsem znotraj vzhodne stranice obzidja, ki je bila postavljena ob težko dostopnem strmem terenu.

Ilustracije k »Protiturškemu taboru nad Cerovim:

Grafična rekonstrukcija in stanje po prenovi najbolje ohranjenega malega tabora v Sloveniji nad Cerovim pri Grosuplju, risba in fotografija P.Fister.

Majda Fister in Marija Samec, organizatorki ekskurzije v grosupeljsko dolino.

6. KOROŠKI KULTURNI DNEVI V LJUBLJANI

OD 7. DO 12. APRILA 2008:
v LJUBLJANI – v galeriji DRUŽINE, v prostorih
SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA in
v Unionski dvorani GRAND HOTELA UNION;
v KRANJU – v GLASBENI ŠOLI

PRIREDITELJI:

Društvo slovensko avstrijskega prijateljstva, Krščanska kulturna zveza Celovec, Slovenska prosvetna zveza Celovec, Slovensko prosvetno društvo Kočna v Svečah

Prireditev so omogočili:

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Energetika Ljubljana, Veleposlaništvo Republike Avstrije, UniCredit Bank, Klub koroških Slovencev, Galerija Družina, Grand hotel Union, Svetovni slovenski kongres, Glasbena šola Kranj

POROČILO O PRIPRAVAH IN IZVEDBI KONCERTA MEŠANEGA PEVSKEGA ZBORA PODJUNA IN KVINTETA FOLTEJ HARTMAN Velika dvorana Grand Hotela Union, Ljubljana, sobota, 12. aprila 2008

Sorazmerno pozno me je upravni odbor Društva slovensko-avstrijskega prijateljstva v Ljubljani v začetku marca 2008 zadolžil, da bi v okviru 6. Koroških kulturnih dni v Ljubljani organiziral koncert koroških pesmi v povezavi s Slovensko prosvetno zvezo iz Celovca. Povezal sem se z Jankom Mallejem, poslovodjo te Zveze in z vodstvom MePZ Podjuna iz Pliberka, z gospodom Pippom. Na posvetu s člani našega upravnega odbora Janezom Stergarjem, ki je rezerviral veliko dvorano hotela Union in gospo Fister ter predsednikom dr. Petrom Vencljem smo se

dogovorili, da bo koncert v soboto, 12. aprila 2008 ob 18.00 uri v Unionu. Kar precej težav je bilo s sestavljanjem programa koncerta, saj sta mi Anja Kapun kot zborovodkinja Podjuna in vodja kvinteta Martin Kušej vsak po svoje pošiljala e-podatke z različnih programskih orodij, vendar smo končno s pomočjo tiskarja Mirka Gaberška tudi to razrešili. Uspelo mi je pripraviti in oblikovati kvaliteten koncertni list, kakor se spodobi za mednarodni koncert. Vstop na koncert je bil prost!

Mešani pevski zbor Podjuna

Poslušalci na koncertu v Dvorani Union

Z vodji obeh koroških skupin sem se dogovoril o plačilu njihovega avtobusa, o prihodu v Ljubljano, z odgovorno osebo v hotelu Union smo se s pomočjo Janeza Stergarja dogovorili tudi glede popusta pri plačilu dvorane, glede malega prigrizka za oba zbora pred koncertom in tudi za sprejem po koncertu. Razdelili smo si distribucijo vabil na koncert in plakatov, pri čemer mi je zelo pomagal Janez Stergar preko vabil na e-naslovu Kluba koroških Slovencev v Ljubljani, mnoga vabila je napisala tudi njegova žena Vanja, pomagal je gospod Metodij Rigler, vabil je tudi Jože Jeraj preko svojih povezav, vabila sta Irena in Peter Vencelj v Kranju, osebno sem pa raznosil vabila in

plakate po ljubljanskih hotelih, nekaterih glasbenih šolah in na Akademijo za glasbo. Na koncert sem povabil tudi predstavnike petih ljubljanskih pevskih zborov z željo, da pripeljejo čim več poslušalcev. Poskrbel sem za objave v časopisih in v radijskih hišah ter povabil novinarje. Rezultat naših skupnih prizadevanj je bila skoraj polna dvorana s ca. 600 navdušenimi poslušalci.

Poleg Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Energetike Ljubljana in Kluba koroških Slovencev v Ljubljani, nam je finančno pomagal tudi Grand Hotel Union z znižano ceno najemnine dvorane.

Publika, med katero so bili tudi avstrijski veleposlanik dr. Valentin Inzko, predsednik KKZ g. Janko Zerzer in poslovodja SPZ g. Janko Malle iz Koroške, ter mnogo drugih uglednih oseb iz Slovenije, je izredno toplo pozdravila izvajanje koroških pevcev. Menim, da smo s skupnimi močmi ponovno uspeli organizirati dobro predstavitev koroških pevcev, ki so izvrstno izvedli originalne pesmi ali priredbe slovenskih in avstrijskih skladateljev iz obeh držav.

Žal na koncert ponovno (kljub osebnim vabilom) ni bilo ljubljanskih novinarjev, ki bi kritično poročali o tem mednarodnem dogodku. Ljubljana je prenasičena z glasbenimi koncerti na najvišji ravni. O koncertu so na kratko poročale le celovške »Novice« in Radio Slovenija.

Organizator koncerta: *Lovro Sodja, član UO DSAP*

POROČILO Z OBISKA ČLANOV DRUŠTVA SLOVENSKO-AVSTRIJSKEGA PRIJATELJSTVA IZ LJUBLJANE V BELJAKU, 14. JUNIJA 2008:

Na vabilo tajnika Društva Avstrijsko-slovenskega prijateljstva Koroške g. Jožeta Piceja, smo se trije člani upravnega odbora Društva slovensko-avstrijskega prijateljstva iz Ljubljane (Jože Jeraj kot častni predsednik društva in Janez Stergar ter Lovro Sodja kot člana) dne 14. junija 2008 udeležili srečanja z vodstvom in člani **Društva avstrijsko slovenskega prijateljstva v Beljaku.**

Srečanje je potekalo v eni najuglednejših in uspešnejših koroških podjetij v podjetju INFINEON, ki deluje predvsem na področju računalniške tehnologije in zaposluje ca. 1600 strokovnjakov in študentov.

Uvodoma nas je pozdravil predsednik avstrijskega društva g. Zernatto, nekdanji koroški deželni glavar. Nato sta nam generalna direktorica podjetja dr. Monika Kircher-Khol, ki je istočasno

tudi podpredsednica njihovega društva ter vodja proizvodnje g. Otto Graf predstavila celotno podjetje, ki ima partnerje po vsem svetu. Predstavitev je bila izredno zanimiva in nam je odprla nova obzorja koroškega gospodarstva. Prisotna sta bila tudi veleposlanik dr. Valentin Inzko, tudi podpredsednik njihovega društva in nekdanji predsednik društva dr. Hans-Jörg Pawlik.

Med bogatim bifejem smo se vsi trije člani našega društva z gospodom Picejem načelno dogovorili o skupnem sodelovanju obeh društev v letu 2008/2009 sledeče:

- v ponedeljek, 22. septembra 2008 bo njihovo društvo organiziralo v hotelu Park v Beljaku »Predstavitev turistične ponudbe Koroške in Slovenije«, na katero bodo predvidoma povabili tudi oba predsednika Avstrije in Slovenije. Tudi nas vabijo na predstavitev, program še ni dokončno izdelan;
- strinjajo se z našim predlogom skupnega projekta »Copla kaša« in predlagajo srečanje nekje na meji, najbolje na Pavličevem sedlu (za katerega odprtje ima nedvomno največ zaslug naš častni predsednik Jože Jeraj!). Glede na naše ostale planirane akcije bi bila najprimernejša datuma sobota 27. 9. ali sobota 4. oktobra;
- strinjajo se tudi s skupnim srečanjem članov upravnih odborov vseh petih Društev prijateljstva iz Slovenije in Avstrije na Dunaju. Najbolj primeren datum bi bila sobota 18. in nedelja, 19. oktobra. Na moje vprašanje, da bi prenočili v domu Korotan (kaj bo z njim, bo še slovenski?), je g. Picej ponudil še cenejša prenočišča v enem od ostalih dunajskih domov ali hotelov;
- Spomladi 2009 predvideva njihovo društvo skupen koncert pevskih zborov iz Koroške (mešano nemško-slovenski pevci) in Slovenije z istočasnim TV snemanjem ORF Avstrije in TV Slovenije. To je velik projekt, za katerega je treba zainteresirati obe televizijski hiši. Koncerta naj bi bila na Koroškem in v Sloveniji. Mogoče vključimo ta projekt v naslednje Koroške kulturne dneve?

Ob 20.00 smo si vsi skupaj v malem komornem gledališču v Beljaku ogledali predstavo slovenskega dramatika Dušana Jovanoviča »Der Exhibitionist«. Zelo zanimiva sodobna kontroverzna predstava je potekala v nemškem jeziku.

Prevoz naše delegacije sem opravil podpisani s svojim osebnim avtomobilom.

Poročilo pripravil: Lovro Sodja l.r. Log, 20. 6. 2008

SLOVENSTVO NAS POVEZUJE

Kulturni praznik »Živimo vzajemno slovenstvo!«

Katoliški dom prosvete Sodalitas, Tinje, 1. 2. 2009

Janez Stergar, predsednik Kluba
koroških Slovencev v Ljubljani

V razmišljanju o tem, kako nas slovenstvo povezuje, je vsak govornik dolžan najprej vsaj omeniti očaka Primoža Trubarja, ki smo se ga v lanskem letu spominjali, ga na novo odkrivali in slavili, nato prosvetljskega zgodovinarja in komediografa Antona Tomaža Linharta, koroškega jezikoslovca in Prešernovega pesniškega predhodnika Urbana Jarnika, našega barda dr. Franceta Prešerna, ki je bil s Koroško in koroškimi Slovenci na več načinov tesno povezan in katerega praznik slavimo. Ne moremo mimo Prešernovega sošolca, vseslovenskega in posebej tudi koroškega prosvetitelja, svetniškega škofa Antona Martina Slomška, njunega sodobnika, slovenskega in slovanskega vizionarja Matije Majarja – Ziljskega, številnih mohorjanov, ki so iz Celovca »slovenski narod naučili brati« (kot je rekel pisatelj in revolucionar Lovro Kuhar – Prežihov Voranc) in ga s tem – podobno kot s knjigami Trubarja in njegovega protestantskega kroga – po treh stoletjih spet uvrstili v vrh civiliziranih evropskih narodov.

Kar tu pripomnimo, da nekaterih sredi 19. stoletja ali v začetku 20. stoletja številčnejših in v splošni zavesti bolj zasidranih narodov danes (skorajda) ni več (Bretonci, Okcitanzi, Lužiški Srbi) ali pa se danes borijo za obstanek svojega jezika (Irci, Valižani, Furlani), drugi za Slovincem vsaj kolikor toliko primerljiv pravnih status svojega naroda (Katalonci, Baski, Škoti).

Širok zgodovinski lok povezovanja koroškega slovenstva z matičnim naj ilustriram še z življenjskimi vodili in prakso dr. Joška Tischlerja; zanj sem v nedavno izdanem zborniku navedel argumente za oznako »najpomembnejši in najbolj znani koroški Slovenec, ki je živel v Avstriji 20. stoletja«. Kolega z ljubljanskega Inštituta za narodnostna vprašanja Danijel Grafenauer pa je opisal desetletja stikov Tischlerja in drugih koroških Slovencev s poplebiscitnimi pregnanci v osrednji Sloveniji, (še sedaj) povezanimi v Klub koroških Slovencev. Če ne verjamete, kako sem sam (z menoj pa npr. še tu prisotni nekdanji minister prof. dr. Peter Vencelj) lahko živa priča vseslovenske povezanosti v mesecih slovenske demokratizacije in osamosvajanja in v tednih vojne za samostojnost poleti 1991, si zdaj o tem lahko že preberete zgodovinske knjige.¹ Ne glede na politične premene in prevrate, na večje ali manjše težave, enotni ali skupni slovenski

¹ Glej npr.: Matjaž Klemenčič /et al./, *Slovenci v zamejstvu in po svetu ter mednarodno priznanje Slovenije*, Ljubljana 2005 (Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije; 4) (Viri; 20). Boris M. Gombač, »Na drugi strani« : Odbor staršev za varstvo in vrnitev slovenskih vojakov ob slovenski osamosvojitvi leta 1991, Ljubljana 2005. Matjaž Klemenčič, Avstrijsko-slovenski odnosi v času osamosvajanja Slovenije in takratna vloga koroških Slovencev, v: *Razprave in gradivo* (Ljubljana) 2008, št. 56–57, s. 158–188.

kulturni prostor živi v tisočeri oblikah – tudi v prekrivanju z avstrijskim in drugimi sosednjimi. In ne le v ozkem kulturnem smislu, pač pa tudi v političnem, gospodarskem, športnem itd. Odprava schengenskih ovir je nedvomno ena od zgodovinskih stopnic, med katerimi omenimo še državno osamosvojitve Republike Slovenije, njeno včlanitev v Evropsko zvezo in sprejem skupnega evra (s kovanci s knežjim kamnom kot skupnim simbolom). Ne, Republike Avstrije pa v zvezo NATO Slovenija ne bo zlahka pripustila, saj še Hrvaške ne! A brez »pandurjev«, »valukov« ali »patrij« bo enotnost slovenstva prek nevidnih državnih mej enako trdna in varna.

Ali nas zavezanost slovenstvu, slovenskemu jeziku in kulturi v čem omejuje? V času sodobnih komunikacijskih sredstev za prenos misli, ljudi, blaga in storitev omejuje prav gotovo ne. Prizemljuje pač, tesneje povezuje z domačimi kraji, ljudmi, navadami in razvadami. Te dni se veliko piše o tržaškem pisatelju Borisu Pahorju kot slovenskem kandidatu za Nobelovo nagrado; v nemščino ga intenzivno prevaja tudi Korošec dr. Reginald Vospornik. Drugi potencialni slovenski nobelovec, večkrat v tujini nagrajeni, najbolj prevajani sodobni slovenski pisatelj in dramatik Drago Jančar je 8. januarja v Ljubljani pribil: »Strah, da nas slovenščina omejuje, je popolnoma odveč, omejujejo nas prej Slovenci, pogosto ozkosrčni...« In še statistiki – lažnivci ali ne: po zadnji raziskavi »Eurobarometra« se Slovenci s 85-odstotnim deležem zadovoljnih s svojim življenjem uvrščajo nad evropsko povprečje (76 odstotkov). (Verjamem pa, da je slovenska samomorilnost še vedno pre-visoka ...)

Lepemu številu koroških in drugih Slovencev znanje slovenščine kot evropskega uradnega jezika, jezika vsakovrstnega povezovanja z evropskim jugovzhodom nedvomno koristi. Da ne bi ponavljal znanih primerov o koristih in še bolj znanih primerov o težavah pri položaju in rabi slovenščine, posebej na Koroškem,² sem si v januarju izpisal nekaj – pretežno optimističnih, da ne rečem prav prazničnih – medijskih novic. Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru odpira v štajerskem Fürstenfeldu magistrski program interkulturnih študij na stičišču madžarske, nemške in slovenske kulture. Celovška alpsko-jadranska univerza krepi čezmejno sodelovanje po programu Erasmus. Gimnazijci iz Slovenske Bistrice so v okviru projekta »Pozdravljen, rojak!« obiskali vse dele slovenskega zamejstva, pripravili film in šolski časopis o tem ter zbrali knjižni dar za porabske učence. Od julija naprej bo ORF z razširitvijo frekvence omogočil sprejem slovenskega radijskega programa iz Celovca tudi na območje štajerskih Lučan, Sobote in Radgone. Podjetje Metal z Raven bo v Pliberku zgradilo svoj obrat s 15

² Na letošnjem tinjskem novoletnem srečanju je bilo po medijskih poročilih izrečeno veliko kritičnih, celo žolčnih misli o tem in o tem, kako slovenski »centralizem duši slovensko enotnost«. V »Novicah« 23. 1. in 30. 1. 2009 sta predsednika ZSO dr. Sturm in NSKS dr. Grilc obširno razložila aktualno odprto problematiko koroških Slovencev.

delovnimi mesti, v istem mestu pa bodo končno primerno dvorano dobili slovenski vrhunski odbojkarji. Hokejisti Jesenic in ljubljanske Olimpije so nepogrešljivi člani razširjene avstrijske lige. Mladi igralci Teatra Šentjanž so dobili vabilo na septembrsko svetovno srečanje amaterskih gledališč v kanadskem Quebecu. Čeprav se morda sliši morbidno in bi Janko Messner znal spesniti kako zbadljivko: pogrebno podjetje za Koroško je objavilo svojo knjigo z nasveti tudi v slovenščini. Tržaška italijanska srednja šola Rismondo je kot prva v okvir obveznega študija drugega evropskega jezika vključila slovenščino. V zadnjih desetih letih se je število dijakov v slovenskih šolah na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji povečalo za 25 odstotkov. Na Goriškem so na novo postavili nekaj deset dvojezičnih italijansko-slovenskih oziroma trijezičnih italijansko-slovensko-furlanskih cestnih kažipotov; v prihodnjih tednih bodo dobili najmanj sto dvojezičnih krajevnih tabel, smerokazov in cestnih oznak tudi v štirih občinah na Tržaškem.

Samo v januarju so različna slovenska priznanja za svoje kulturno delovanje na Koroškem dobili etnološki muzej Drabosnjakov dom na Kostanjah, Stanko Wakounig, Peter Militarov, Ivo Jelerčič in Vito Hazler. Letošnji Tischlerjev nagradenec Poldej Zunder je živ primer za polno živeto slovenstvo, ki se dopolnjuje z dejavnim krščanstvom in odprtostjo v svet. Legendarna Marija Makarovič, ki s svojimi etnološkimi knjigami živi in ohranja slovenstvo, je z najnovejšo knjigo o usodah nemško in slovensko govorečih Kočevarjev dala zgled za spravo in sožitje. Komisija Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu je na januarski seji pozvala slovensko vlado, da zamejsko problematiko na eni od naslednjih sej obravnava prioritarno. Novi slovenski minister za Slovence v zamejstvu in po svetu akademik prof.dr. Boštjan Žekš – že tudi govornik v Tinjah – je v prvih tednih svojega mandata razvil vrsto odmevnih aktivnosti, ki jih je težko vse spremljati, četudi njegov državni sekretar doc.dr. Boris Jesih prihaja naravnost iz moje/najine inštitutske pisarne, je odličen poznavalec koroške problematike in občasno predava tudi na celovški univerzi.

Ko smo preteklo nedeljo ekumenski teden za edinost kristjanov v naši šišenski fari zaključili s pesmijo »Ciril, Metod, varujta slovanski rod!«, sem se spomnil na radijske vesti o volitvah novega ruskega patriarha ter hkratnem ponovnem spuščanju ruskega plina v naš premražen del Evrope. Miselni preskok od »Živimo vzajemno slovenstvo!« do »Živimo vzajemno slovanstvo!« ni prav dolg in nenavaden. Posebej ne ob spominu, kako je dr. Teodor Domej šele pred par leti v Sanktpetersburgu odkril ohranjene ziljske noše iz Prešernovega in Majjar Ziljskega časa ter kako so se v času slovenskega predsedovanja Evropski zvezi lansko leto tudi s temi nošami v okviru Foruma slovanske

kulture vzhodno- in srednjeevropski narodi predstavljali zahodnim na razstavi v Bruslju.

Veleposlanik Republike Avstrije v Ljubljani dr. Valentin-Zdravko Inzko je pred dvema letoma na tem mestu spregovoril o vlogi hiše Sodalitete v povezovanju Slovencev prek meja in celo čez kontinente. Koroški slovenski rojak, pravnik in diplomat je poudaril predvsem osebnostne lastnosti, ki so temelj za »Tinjski čudež« in druga uspešna »podjetja« koroških in vseh drugih Slovencev: »idealizem, ustvarjalna energija, vizija, ogromna marljivost in veliko trdovratnosti ter doslednost in znanje, pri vernih ljudeh tudi vera v Božjo previdnost in moč Sv. Duha.« In še: »Nobena ustanova in noben urad ne more majhnega otroka naučiti ljubezni do materinščine, to lahko opravi samo materinska ljubezen in dobro delujoča družina.« Samozavest, pogum, iniciativnost in briljantno znanje sta po dr. Inzku omogočila novejša dosežke koroških Slovencev, ki so npr. vidni v mreži zasebnih otroških vrtcev, 24-urnem radijskem programu, Mohorjevi ljudski šoli v Celovcu, uspešnosti slikarja Valentina Omana v avstrijski javnosti, koroških slovenskih gospodarstvenikov v Ljubljani ali mag. Rudija Vovka pred avstrijskim ustavnim sodiščem.³

Če se sam ne bi strinjal z opažanji prijatelja dr. Inzka, jih ne bi povzegal. Razširil pa bi jih še v dveh smereh. Sodobni način življenja »materinsko ljubezen« lahko velikokrat dopolni ali nadomesti tudi z očetovsko, še večkrat morda z ljubeznijo in skrbjo nenadomestljivih bic, bábic, starih mam ali non – kakorkoli jih že po širnem Slovenskem kličemo. In drugo dopolnilo: osebnih in skupnih dosežkov ne moremo pripisovati zgolj vrhunskim intelektualnim in podjetniškim poklicem, ampak so zanje zaslužni tudi številni manj vidni in »slavni«, a v svojem poklicu izvrstni kmetje, rokodelci, tajnice, kuharji, negovalke, poštarji in drugi, brez katerih noben narod in nobena manjšina ne more delovati in sploh ne normalno preživeti. Soočeni s slovensko demografsko krizo in evropskim oziroma svetovnim problemom migracij, zadnje mesece pa tudi z grozečim sesutjem gospodarske podlage potrošniške družbe izobilja, še nimamo odgovorov na vrsto bivanjskih vprašanj. Pred njimi si zatiskamo oči in ušesa, ker da ne sodijo na kulturne prireditve, še manj na proslave ...

Koroški Slovenci z velikim zanosom in ambicijami te dni vstopajo v politično tekmo pred deželnozborskimi in občinskimi volitvami. Enotna lista deluje na vsem dvojezičnem ozemlju, podpredsednica ZSO in zvezna svetnica Ana Blatnik je prevzela vodenje koroških socialdemokratskih žena, mag. Zalka Kuchling je v vrhu koroških Zelenih, dr. Mirko Messner slejkoprej načeluje Komunistični stranki Avstrije. Prav na koncu predvolilnega poročila v »Novicah« (23. 1. 2009) pa

³ Valentin Inzko, O polobžaju slovenske narodne skupnosti v Argentini, v: G. Hafner – M. Pandel (Hgg. – Izd.), Schutz und Durchsetzung der Rechte nationaler Minderheiten = Varstvo in uveljavitev pravic narodnih manjšin, Klagenfurt/Celovec – Ljubljana/Labach – Wien/Dunaj : Mohorjeva/Hermagoras 2008, str. 201–207, cit. na str. 205.

veliko pelina: »Po veliki gonji nacionalističnih krogov proti slovenščini v cerkvi na Djekšah, so se Slovenci umaknili iz cerkve in zdaj tudi iz politike.« Moje »življenje vzajemnega slovenstva« – kot je naslov današnje prireditve – je od dijaških let simbolno povezano s tem severnim mejnikom in s spomini na župnika Ignacija Murija, nato na Filipa Warascha in njegove. In zdaj ta »umik« pred nekulturo, neciviliziranostjo in netoleranco ter pomanjkanjem ljubezni do bližnjega in delovanja pravne države!

Prav k spoštovanju bližnjega, sosednjega naroda pa kliče predzadnja kitica Prešernove Zdravice, ki predstavlja besedilo slovenske himne.⁴ Ob koncu mi zato dovolite še dva osebna prešernoslovska spomina. Pred poldrugim desetletjem sem imel priložnost v preddverju Evropske palače v Strasbourgu postaviti razstavo, ki sem jo začel s Kozlerjevim zemljevidom slovenskega etničnega ozemlja oziroma Zedinjene Slovenije, zaključil pa z Zdravico v slovenskem faksimilu ter angleškem in francoskem prevodu. Komentiral sem, da bi »Žive naj vsi narodi...!« izpred poldruega stoletja prav lahko predstavljala sodobno evropsko himno. Pred štirimi leti pa sem ob predstavitvi petih knjig Karnerjevega zgodovinskega projekta v novi dvorani koroškega deželnega zbora svoj slovenski nagovor zaključil z Zdravico v slovenščini in v nemškem prevodu. Čeprav sem se po protokolu moral rokovati s Haiderjem, so on in drugi zbrani morali – menda tam prvič – poslušati slovenščino. Prešernovo in našo skupno.

POROČILO O DELU KLUBA KOROŠKIH SLOVENCEV V LJUBLJANI V LETU 2008

Klub koroških Slovencev v Ljubljani (KKS-LJ) je v 80. letu svojega delovanja v letu 2008 uresničeval svoje programske cilje brez posebnih sprememb, a z eno novostjo: novembra je po več desetletjih spet pričel z vajami klubske mešane pevski zbor (sestavlja ga okoli 25 pevcev in pevk, predvsem koroških študentov v Ljubljani). Klub predvsem nastopa kot soorganizator in propagator prireditev, s katerimi se koroški in drugi zamejski Slovenci predstavljajo v Ljubljani in nekaterih drugih krajih Slovenije, ter nudi drobne »prijateljske« oziroma organizacijsko-tehnične usluge nosilec čezmejnega sodelovanja, predvsem na področju kulture in znanosti.

Na približno deset dni smo razpošiljali e-okrožnice (sedaj že na več kot 380 naslovov v RS in zamejstvu, za večje prireditve tudi čez 1000) ter občasno še pisne okrožnice (na 280 naslovov klubskih članov in na nekaj deset naslovov posebej vabljenih glede na vsebino dogodka). Kot so-prireditelji koncerta v Unionski dvorani (z okoli 550 poslušalci) in dveh

lutkovnih predstav smo 7.–12. 4. sodelovali pri 6. Koroških kulturnih dnevih v Ljubljani, katerih glavni prireditelj je sedaj Društvo slovensko-avstrijskega prijateljstva. Naš partnerski Klub Korošcev (iz Mežiške doline) v Ljubljani je organizator tradicionalnega Koroškega plesa (8. 3.). Avtobusni izlet je 2. 3. imel za cilj koncert »Koroška poje« v Celovcu. V manjših skupinah smo klubski člani obiskali še 12 prireditev na Koroškem in eno v Italiji. Več članov kluba je s predavanji sodelovalo na znanstvenih posvetih v zamejstvu in v Ljubljani ter pri strokovnih publikacijah (npr. priprava Tischlerjevega zbornika, ponatis Zwittrovega zbornika, objava obsežne razprave D. Grafenauerja o osmih desetletjih KKS v Koroškem koledarju 2009). Sodelovali smo pri pripravi oddaje Radia Slovenija o Globasnici v Podjuni ter s krajšimi informativnimi prispevki v tiskanih in elektronskih medijih v Sloveniji, na avstrijskem Koroškem in na Tržaškem.

Nadaljevalo se je avtorsko in uredniško delo za nove zvezke revije *Koroški vestnik* (v nakladi pribl. 800 izvodov) ter za referate in druge objave ob 80-letnici ustanovitve KKS. 20. 10. 2008 smo obletnico skupaj z mariborskim KKS obeležili s simpozijem (16 referentov, 50 udeležencev), priložnostne razstavo, spominsko mašo, slavnostno akademijo (z okoli 250 udeleženci) in sprejemom. Sem vsebinsko sodi še urejanje klubskega arhiva in njegovo predajanje v Arhiv RS, zbiranje spominov klubskih članov, priprava CD-ja z arhivskimi posnetki klubskega pevskega zbora izpred dobrih štirih desetletij. Danijel Grafenauer je zaključeval disertacijo o dr. Juliju Felaherju in zgodovini KKS.

prof. Janez Stergar

Gospodarska komisija kluba je poskrbela za manjša uporabna darila zamejskim izobraževalnim zavodom in kulturnim društvom, za nekaj pogostitev ob gostovanjih v Ljubljani, v sklopu revitalizacije stoletne spomeniško zaščitene stanovanjske hiše na Dolenski c. 18 (od denacionalizacije v lasti KKS-LJ) pa za zahtevno izolacijo kletne etaže, za zamenjavo oken v 1. nadstropju ter za obnovitev spominske plošče. Zaradi pričetka delovanja klubskega mešanega zbora

⁴ Zgodovinska slovenska himna je prej klicala »Naprej zastava Slave, na boj junaška kri...!«

smo začeli adaptirati manjše izpraznjene prostore v pritličju (v kleti pa načrtujemo sanitarije). Večina finančnega poslovanja v zvezi z upravljanjem hiše je potekala prek upravljavca G.V.Centra. Priprava natančnega finančnega poročila bo mogoča šele ob zaključnem računu februarja 2009; saj pred koncem leta ostaja odprtih še več postavk, kot so npr. tisk tematske številke *Koroškega vestnika* z gradivom posveta o čezmejnem kulturnem sodelovanju, zaostale članarine in naročnine ipd.

Klubski sedež je na Inštitutu za narodnostna vprašanja (INV) v centru mesta (Erjavčeva 26). Žal se je neurejeno vodenje tega javnega raziskovalnega zavoda negativno odrazilo tudi na pogoje klubskega delovanja. Nedavna izvolitev dosedanjega podpredsednika KKS in urednika klubske revije doc.dr. Borisa Jesiha za državnega sekretarja za Slovencev v zamejstvu in po svetu je posredno priznanje tudi klubu in najavlja ureditev razmer na INV. Zaradi možnega konflikta interesov (KKS poleg Javnega sklada za kulturne dejavnosti namreč sofinancira predvsem Urad za Slovencev v zamejstvu in po svetu) smo na zboru članov 22. 12. 2008 za novo podpredsednico izvolili doc. dr. Anjo Dular-Zwitter ter izvedli še nekaj pomladitev v vodstvu in v pravilih KKS. Na tem zboru članov smo predstavili knjižno zbirko Slovenske prosvetne zveze in poslušali predavanje o dr. Felaherju in Prežihovem Vorancu kot dveh prvih predsednikih našega kluba.

Ljubljana, 23. 12. 2008 Janez Stergar, preds. KKS-LJ

KAJ NAS POVEZUJE V REGIJO?

Bertram Karl Steiner

Kaj je tisto, kar nas povezuje z neko regijo? Vsekakor geografija in 1500 let skupne zgodovine iz katere je skozi generacije nastajala skupna civilizacija z vsemi svojimi dragocenimi odtenki. Na območju Slovenije/Koroške gre vedno za odtenke in nikoli za nepremagljiva nasprotja, čeprav se ravno to, zlasti od začetka 20. stol., iz ideoloških razlogov vedno znova poudarja z namenom, uničiti to skupno civilizacijo.

Sam z zaskrbljenostjo gledam na to civilizacijsko izgubo, ki jo v srcu Srednje Evrope povzroča pomanjkanje jezikovnega znanja. Že zato, ker to, kar imenujemo *avstrijska kultura* ni bilo nikoli »enojezična« monokultura. Pa pojdemo k bistvu: avstrijska civilizacija je ali jezikovno polifona (špansko, francosko, flamsko, češko, slovaško, madžarsko, hrvaško, italijansko, SLOVENSKO in nemško itd.), kakor je bila skozi svojo celotno zgodovino, ali pa kot taka preneha obstajati. To so, če že hočete, vsekakor »domoljubni« (»patriotski«) motivi, ki me silijo k temu, da postajam besen *sovražnik*, ne pa »nasprotnik« lažnega koroškega »nacionalizma«. Kajti to, kar velja za celotno Avstrijo (in vso Srednjo Evropo), velja prav za Koroško: koroška civilizacija je ali dvojezična ali pa kot taka preneha obstajati. Prav tako bi bila Gradišćanska brez svojih Hrvatov, Madžarov, Romov in Dunaj brez Čehov in Judov, duhovno osiromašena.

V tej zvezi se mi beseda »manjšina« zdi povsem diskriminatorna. Že od vsega začetka gre za »etnične skupnosti« ali, kakor že rečeno, za *odtenke* (nians), nikakor pa

ne za »manjšine«. To bi bilo tako, kakor če bi nekega solista na koncertu glede na »večino« v orkestru imenovali »manjšina«. Na jezikovni karti iz leta 1910, ki visi v moji pisarni, ni govora o »manjšinah« ampak o »nacionalnostih« ali o jezikovnih skupnostih. In te so tako razdeljene, da je ena od njih tukaj kot »manjšina« tam drugje pa kot »večina».

Sicer pa – zakaj se ne bi posameznik sočasno smel sklicevati na več duhovnih, jezikovnih »dediščin«? In zakaj ne bi nekdo smel imeti več duhovnih domovin? Ko v Parizu stopim iz letala, mutiram, s hvaležnostjo in čaščenjem, takoj k »studi-Francoz«, ne da bi pri tem takorekoč »izdal« svoje spodnjeavstrijske korenine in svojih simpatij do *aventične Koroške*.

Preteklo jesen sem bil ponosen in ganjen, ko me je neki starejši gospod, Slovenec iz Pirana, pozdravil po italijansko »noi Piranesi«, vedoč. Da sem prepričan prebivalec beneške civilizacije in ne nazadnje da sem zato že pred dvajsetimi leti v Piranu našel svoj slovensko – beneški »zasebni raj«.

Kar zadeva današnjo Koroško pa se nekemu »čistemu« Srednjeevropejcu zdi marsikaj čudno. Tam govorijo »nacionalni« krogi in od njih odvisni politiki neprestano o »koroški ljudski kulturi«, o »koroških nošah«, o »koroški pesmi« ne da bi pri tem opazili to, kar je očitno: tradicije, »ljudska kultura« na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem so vse do omenjenih odtenkov (nians) tako rekoč identične: noše, pesmi, verovanje, vse.

In kaj gorko priporočam svojim slovenskim prijateljem z avstrijske Koroške: ne spuščajte se še sami v neumno igro »večina – manjšina« h kateri vas nagovarjajo vaši sovražniki in pri kateri boste izgubili. Nasprotno, Korošci, ki govorijo slovenski jezik so, to vsi vemo, avtohtoni, prvotni Korošci (in poleg tega govorijo po večini bolj elegantno *nemščino* kakor njihovi nemško-koroški sonarodnjaki). Zakaj torej prostovoljno igrati vlogo žrtve? Koroški Slovenci lahko imajo udamo priložnost; njihov materni jezik jim odpira celotni slovanski prostor, znanje nemškega jezika pa tudi vso nemško literaturo. France Prešeren je to instinktivno spoznal in je, kot prepričan Slovenec, svetovno literaturo pisal v obeh jezikih brez težav. Potrebno je samo nekaj: odkrita samozavest in humor. To oboje naj gojijo moji slovenski prijatelji na Koroškem. In, oprostite, poročajte se in rodite koroške otroke, ki bodo kot občani sveta doma v celi Evropi in povsod. To bi Koroški prav tako koristilo, kakor tudi »koroškimi Nemcem« in celotni Avstriji, prav posebno pa še etničnim skupinam. Če pripadniki slovenske etnične skupine želijo še svoj obstoj na Koroškem, ne vidim nevarnosti za častivredno dvojezičnost v deželi. Treba je samo žetati in ne jamrati.

Prevod: Helena Ložar – Podlogar

ZNANSTVENA RAZPRAVA O MANJŠINSKEM VARSTVU

DSAP bo 27. marca 2009 med soorganizatorji zanimive in aktualne znanstvene prireditve na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. V tamkajšnji »zlati dvorani« bomo predstavili lani izdani **zbornik z mednarodnega simpozija »Varstvo in uveljavitev pravic narodnih manjšin : Schutz und Durchsetzung der Rechte nationaler Minderheiten«**. Knjigo

na 272 straneh je izdal Katoliški dom prosvete »Sodalitas« iz koroških Tinj, založila pa celovška Mohorjeva.

Vse sodelujoče bo uvodoma nagovorila profesorica mednarodnega prava in nekdanja ustavna sodnica **dr. Mirjam Škrk**, ki je predsednica slovenskega Društva za mednarodno pravo in predstojnica Katedre za mednarodno pravo, ki sta soorganizatorja srečanja. V zborniku je avtorica prispevka »Zaščita narodnih manjšin v Republiki Sloveniji po praksi Ustavnega sodišča«.

Vsebino zbornika, v katerem je objavljenih 14 referatov nemško in slovensko govorečih avtorjev, bo v Ljubljani predstavil organizator simpozija in eden od dveh urednikov **Martin Pandel**, izobraževalni referent tinjskega doma.

Dr. Gerhard Hafner

Urednik zbornika, lani emeritirani profesor mednarodnega prava na dunajski univerzi **dr. Gerhard Hafner**, ki je tudi član haaškega Stalnega arbitražnega sodišča, bo v angleškem predavanju obravnaval strokovno in politično žgočo ter občutljivo dilemo »Mednarodni postopki za zaščito pravic narodnih manjšin – uspeh ali neuspeh?«. Profesor Hafner ni le vodilni avstrijski strokovnjak za mednarodno pravo, ampak se tudi zaveda svojih koroških slovenskih korenin: pred dvema letoma je podaril knjižno zapuščino svojega pokojnega očeta, slavista na graški univerzi prof. dr. Stanislava Hafnerja, biblioteki Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Naslovnica knjige o kateri bomo razpravljali

Predstavitve zbornika in znanstvena razprava bosta torej **v petek, 27. 3. 2009, s predvidenim začetkom ob 10.30** v Zlati dvorani Pravne fakultete, v (še vedno novi) zgradbi na Poljanskem nasipu 2 v Ljubljani (pri Zmajskem mostu).

Janez Stergar

PROGRAM 7. KOROŠKIH KULTURNIH DNEVOV

Terminsko smo razporedili letošnje dneve v nekoliko širši čas, kar se nam zdi bolj primerno tako za obiskovalce kot še bolj morda za izvajalce programa. V času od 14. do 25. aprila se bodo zvrstile predstave po naslednjem redu:

14. aprila – torek ob 18. uri v Galeriji Družine otvoritev likovne razstave del umetnic vključenih v okviru Kmečke izobraževalne skupnosti za Južno Koroško s kulturnim programom.

17. aprila – petek ob 18. uri v dvorani Škofijske gimnazije v Šentvidu v Ljubljani. Prireditve vseh treh dolin Južne Koroške pod naslovom »Zvočnost koroške govornice v pesmi in besedi«. Nastopili bodo pevci zbora »Domovina« iz Zilje, Rožanski muzikanti z Gur in oktet Suha iz Podjune, ki jih bodo pospremili domači pripovedovalci narečnega izročila.

18. aprila – sobota, bo v Lutkovnem gledališču, Ljubljana, Krekov trg 2. Lutkovna predstava Šmihelskih lutkarjev »Mali princ« v dramatizaciji Vladimirja Roosa in v režiji Nataše Herlec. Predstava je za vse generacije. Mali princ vas vabi z besedami: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno«.

20. aprila – ponedeljek ob 18. uri v dvorani Slovenskega svetovnega kongresa, Cankarjeva 1/ IV, predstavitev knjižnih in zvočnih dosežkov Krščanske kulturne zveze in Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik iz Celovca. Ob obletnici rojstva Pavla Kernjaka bo predstavljena monografija o Kernjaku, zbornik simpozija o dr. Tischlerju in zvočni posnetki »Rožanske ljudske pesmi«, pripravljena pa bo tudi razstava vseh publikacij, ki so izšle v zadnjih letih pri Krščanski kulturni zvezi.

22. aprila – sreda ob 19. uri v Šentjakobskem gledališču, Ljubljana, Krekov trg 2. Plesno-gledališka predstava »GUERRA – Propad Evrope«, mlade gledališke skupine iz Šentjanža v Rožu. Družbeno kritično besedilo o civilizacijskih vprašanjih v Evropi, pisateljice Dragice Potočnjak je na oder postavil režiser Sebastijan Starič, ki je skupino v zadnjih letih pripeljal do mednarodnih uspehov.

24. aprila – petek ob 19.30 uri v Kozinovi dvorani Slovenske filharmonije, Ljubljana, Kongresni trg – Koncert Koroškega deželnega mladinskega zbora kar organizira prof. Lovro Sodja. Mladi pevci bodo pod vodstvom zborovodje koroškega Slovenca Eduarda Oražaja na celovečernem koncertu predstavili »program ljudskih pesmi vseh celin«. V zbor so vključeni mladi pevci, katerih materni jezik je nemški, skupno s pevci dvojezične Koroške, ki govore oba deželna jezika. To je posebna dragocenost kulturnega sožitja mladine na avstrijskem Koroškem.

prof. Majda Fister, podpreds. DSAP